

Бүгү чурттарның пролетарийлери. каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 213 (12002) | 1982 чылдың сентябрь 12, воскресенье | 1925 чылда үндөспөстөгүс | Өртүс 3 көд.

КУСКУ ЧААГАЙЖЫДЫЛГА

Бо чылдың чаагайжыдылга ажилдары, өске бүгү ажил-херектер ышкыш, ССРЭ-нин 60 чылын төлөтүгүтүр, Совет Тыванын 40 чылынга белеткенир сорулга-биле калбарган социалист чарыш-биле эгелзэн болгаш чоруп келген. Хоорай, суур болгаш чурттакчылыг чер бүрүзү, ажилчы чон болгаш коллективтер чурттап турар девискээрин улам аян-шинчилег, арыг-сиги, каас-шиник болдурар дээш чаксы болгаш чайгы үелерде дыка хөй чүүлдерин кылган.

Хоорайларда болгаш суурларда он-он муң ыяш, чадан үнүш олуртунган, хөй газоннар, скверлер, клумбалар кылдынган, кудумчулар болгаш тротуарлар чазаттынган болгаш асфальтталтынган. Маана чижек кылдыр чаагайжыдылга ажилдарын сөөлүгү чылдарда планнын болгаш төлөвиледиг чорудуп турар найысылал Кызылды демдегелеп болур. Чүгүс бо чылдың чазындан эгелзеш, хоорайга 1420 ажыг дөс ыяшты, 520 муң ажыг чечек рассадларын олурткан, 4800 хире дөрбөлчин метр газоннарын кылган болгаш 32,7 муң дөрбөлчин метр оруктар болгаш тротуарлар асфальтталтынган.

Чурттакчылыг черлерин чаагайжыдар болгаш ногаанчылар талазы-биле Туран хоорай, Хову-Аксы, Каа-Хем суур, О-Шынаа, Алдан-Маадыр, Эрги-Барлык, Бурен-Аксы, Эрзин, Хайыракан көдээ Советтеринин ол черлерде хөй-нинти организацияларын болгаш чурттакчы чонун эки ажилын үнелеп демдеглээри чугула. Ылангыя бо чылгы ленинчи коммунист суботникте ажилчы чон боттарынын чурттап турар черлерин чаагайжыдар дээш бедик көдүрүшкү-биле ажилдаш, хөй чүүлдерин кылган.

Улус депутаттарынын районнар, хоорайлар, суурлар болгаш көдээ Советтери, оларнын куускомнары болгаш доктаамал комиссиялары, куш-ажылчы коллективтеринин удурткучулары база бедик культура, үлгерилг корум-чурум дээш социалист чарыштын комиссиялары чаагайжыдылга талазы-биле кылдынган чүүлдерин түннөп көөрү, күскү үеде кылыр ажилдарын ылавилааш, коллективтерге, чурттакчыларга тодаргай план-даалгаларын бээр чугула.

Санитарлыг байдалы багай, чаагайжыдылгаз чептес, тарымал үнүштеринин ажаалдазы чок, штактник-херимнери бузук дээш Чадаана хоорай, Самагалдай, Черби, Дөң-Терезин, Кызыл-Хая, Саглы, Суш, Кундустуг, Ийн-Тал, Аянгаты болгаш өске-даа суурлар база чурттакчылыг черлер ууда-дараа шүгүмчүлөдүп турза-даа, оларнын хамааржып турары Советтеринин куускомнары боттук хемчеглер албайн турары канчап-даа таарышпас. Чамдык районнарын чуртталга-коммунал ажил-агыг эргелдерин чаагайжыдылга көрдүнгөн акша-хөргилерин чедир шингээдир албайн турар. Үстүнде фактылар болза чурттакчылыг черлерин чаагайжыдарын планнын болгаш чыл-чыла өзүлде-немедделг болдурарынче чер-чер Советтеринин куускомнарын болгаш районнар эргелдеринин чептес кичээнгей салып турарын көргүзүп тура.

ССРЭ-нин 60 чылынын байырлалында республиканын хоорайлары болгаш суурлары, оларнын квартал, кудумчу болгаш бажын бүрүзү эки чаагайжытынган тураун дээш хөй чүүлдерин кылыр аптаар. Ычангаш чаагайжыдылга ажилдарын дарый органиастыг эгелээр болгаш бедик үрө-түнелдиг чорудар дээш Советтеринин куускомнары чогуур хемчеглерин алыр ужурулуг. Бо талазы-биле Кызыл хооркуускомун чарлааны сентябрь 1-ден ноябрь 1-ге чедир хоорай чаагайжыдылгазын шалыпчы ийн айы үлгер-чижек бооп турар. Ында кылдынган ажилдарын түннөвишпаан, ийн айда кылыр ажилдарын тодараткаш, коллективтерге тодаргай даалгаларын берген. Ычангаш өске Советтеринин куускомнары бо эгелээшкенин деткирч күзөңгил.

Күскү чаагайжыдылгага кол черин ногаанчыдылга ээлээр. Ычангаш олуртук ыяштарын баш удур белеткээр, сипеннери газоннарга тарыры, кара довурак болгаш чөмшүчүлүгелерин тылпынары амлан эгелээр ужурулуг. Чайгы болгаш күскү бок-күзүрүмден чурттакчылыг черлерин аштап арыглар ажилдарын доктаамал чорудары, ылангыя «үүже» болу берген эрги боктарын арыдар хемчеглерин алыр эргежок чугула.

Кудумчуларын, оруктарын чазап кылырын, бажынарнын даштын аян-шинич кинерин, херим-штаткетинтерин чаартып болгаш септээрин шалып-кин чорудар херек. Бо ынылыг ажилдар-биле чергелештир хоорай, суурларга аянын чараш чүүлдерин кылырынче, көскү агитация материалдары-биле шимеп дерининче, оларын чаартырынче чогуур кичээнгейин Советтеринин куускомнары өске органиациялар-биле кады салган турар ужурулуг.

Чаагайжыдылгага хоорайларнын, суурларнын болгаш өске-даа чурттакчылыг черлеринин коллектив бүрүзү, улуг, биче чурттакчы чон шупту киришкен турарын чер-чер Советтеринин куускомнары хандырар хүлээлелиг.

Күскү чаагайжыдылгага нинтинин күжү-биле кылдынган турар ажилдар болгаш чаа чүүлдер Совет бурзузунун планнын болгаш ССРЭ-нин 60 чылынга алдар болдурган социалист хүлээлгезинин чугула кезээ болуп турарын кууском болгаш чурттакчы чон ханызы-биле билири чугула.

Бүгү-ле дүжүттү чидириг чок ажаар, кадагалаар

АЛДЫН АГЫМ

Фоторепортаж

Бо чылын Кызыл районда «Шамбалыг» совхозун шөлдеринде дүжүттү үнгени багай эвес. Механизаторлар күскү хову ажилдарына баш удур хамчылыг белеткенеш, шупту чакыс кижиг дөг кызыл-тас ажаалдазынче демниг кирипкенер.

Ажыл-агынын теп салбырыдан ырак эвесе ховуда хөй комбайннарнын чанынга чөдө бердивис (чурукта). Көк кузовтук, ак хөргетин, мырынай чаа ГАЗ-53 маркалыг самосвал келген соонда дораан-на чогуунда комбайннын таразын алы берди. Чо-

лаачымы совхозтук мурнакчыларын бирөөн Вадим Мартай-оол (чурукта) бункерден келген кызыл-тас алыштарга доскаш: — Тараа-даа чаагай-дыр аа! — дээш, комбайнда чоллаа эки Малчын-оол Монгушче өөрүшкүдүгү көрдү.

Аңаа совхоз директору Хөктү-оол Шамбалыг Ховалыгга укуражы бердивис. — Он бирги беш чылдың ийги чылында бистин совхозтук ажил-инчилери 6800 гектардан тараа кудураларын алыр. Он иштінде кызыл-тас 5587 гектардан ажаар. Ажаалдазын ийги хүнүнде ажилдап турар 23

комбайнның 5-и чыттыр, өскелери дорт кезип турар. «СКД-6» деп чаа 3 комбайнны алдымы. Ында дүжүтүлгү мурнакчы механизаторларын быжылгаан. Баштайгы дүжүдүс бир гадан 9,6 центнер болган.

Баштайгы хүнден эгелзеш, чарыштын мурнуку одуруунда коммунистер, Тыва АССР-ин алдарыг механизатору

Додоо Бегиз, Күдөр-оол Кудулар, Каадыр-оол Кендикпаа, хоочун тараажи, «Күш-ажылчы» шылтарак, деп медалдыг экилечин Николай Натин-ович Хомушку (солагай талада чурукта), оон-даа өскелер ээлчег нормазын 100—120 хуу чедир күсеткилзөөнөр.

В. КАРА-САЛ.
Авторнун фотолары.

МЫНЧААР ОРГАНИЗАСТААН БИС

Бистин «Тинилге» совхозта мал чөмчелеткээринин база дүжүт ажаалдазынын үезинде социалист чарыштын органиастап турарыыстан чамдык чижектерин кирип керей.

Хову ажилында, мал ажилында азы өске-даа адырларда кыдыг чарыштын органиастаарда ол адырларын тускай эртемниглерин-биле сүмөлешкеш, ажил кайы хүп, каш шакта, кааа эгелээрден база план-даалтанын хемчөөлү тускай эртемниглерин-биле сүмөлешкеш, совхоз директору-биле дугурдуулаш, бадыладып алыр. Ол бүгүвү кылым тура, аңаа чарыгдар ажил төлөвиринин, патнал-малтадыг хемчөөлүн ынык кылгаш, чарыштын негелдерин ажилдап кылып турар бис.

Бир чижек, Август 28-тен сентябрь 2-ге чедир кукуруза ажаалдазын доозар база сивген кезип белеткээрин улам дүргелдир сорулга-биле 5 хонуктук чарышын чарлаан бис. Бир хүнде болгаш беш

дөлгөм шөл база хостаалган. Чарыштын түннелдерин үндүрүш, 20 кижини шаңылаан, Сидос комбайнлерин В. Оюн, Х. Хеймер-оол, О. Начын-оол, О. Дой-оол, Х. Кечил, чоллаачылар К. Монгуш, М. Каадыр-оол, Н. Шамит план-даалгаларын амыр кууседип, эки ажилдаш 20-20 рубльдер-биле тапнатканнар.

Чайгаар үнген сивгени 19 кижиге II агрегат-биле кестирерип, а кескөп сивгенини 6 агрегат-биле престастарин 5 хүн дүргүзүлдө 600 тоннага чедиргеш, планын амыр куусеткенер. Малга чөмчелеткээр, Оорнак Заир-оолдун эвези сезон эгелзеш-төмөп муштап турар.

Совхозтук малчыларынче пресс-тэон, саралтаан сипеннери түчүлүп чедирин амыр эвези-чөкү база тургускан. Ында 20 малчын хүнүн-не ажилдап турар. Сентябрь эгезинге чедир 300 амыр тонна сивгенин кыштагаларда чедирин алган.

Бистин совхозтук ажил-инчилери сентябрынын баштайгы он хонунга чедир 2567 амыр тонна сивгенин белеткөөн, азы чыл планынын 80 амыр хуузуң кууседип алган. Мал чөмчелит белеткөөччилеринин демниг коллектив бедиктен социалист хүлээлгезинде айттынган 3190 тонна сивгенин белеткөөр дөң сөзүн сентябрь 25-ке чедир

РСФСР-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин хуралы сентябрь 10-да болган. 1982 чылдын январь-август РСФСР-нин экономиктиг болгаш социал катмарын куусаларын түннөлдөп хуралга чугаалажып келген.

Партиянын XXVI съездинин шийтпирлерин амдыралга боттандырар талазы-биле хемчеглерин аң келгенини, а ол ышкаш ССРЭ-нин тургустунганын 60 чылынга алдар болдурган социалист чарышты калбартыканын түннөлдөп экономиканын улам ыяныг ажулдеин база чонун амдырал дептинин бедикшинин республиканын ажилчы чоннарын

чедип алгашыл демдеглзөөн. Оон-биле чергелештир план куусаларинде четкестерин хуралга база демдеглзөөн. Январ-август ажил-агыг түннелдерин ханызы-биле аналзет көөрүн. 1982 чылда планын болгаш социалист хүлээлгелерин ылан-да кууседир талазы-биле хемчеглерин боттандырарын РСФСР-нин Министрлер Чөвүлели министрлерге болгаш бүгү ведомстволарын удурткучуларына дааскан.

СЭКП ТК-нын Политбюро кезигүүнүге кылдып, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы М. С. Соломенцев хуралга чүве чугаалаан.

(СЭТА).

УЖУДУШКУН ЧОГУМЧАЛЫГ ЧОРУП ТУРАР

УЖУДУШКУН БАШКАРАП ТӨП. (СЭТА). Анатолий Березовой болгаш Валентин Лебедев орбиталыг «Салют-7» эртем станциясында 120 амыр хүннерде ажиллап турар. Медицинанын ээлчегин шийчилелерин экижап сентябрынын ийги он хонунун эгезинде боттандырган. Леиза чок байдалга чогуур хемчөөлүгү күш-ажыл кылырын үезинде чүрек болгаш хал-дамыр системалыг байдалын шинчелзөөн. Ол шийчилелерин чорударында «Реград» болгаш «Бета» деп аппараттарын ажилтаан.

Космонавтыларын ажил-агынын болгаш дыштарыннын чурмуу улам-на чогуумчалыг кылыр планнаар сорулга-биле ажил база дыштарылга үезинде судалдыг сугушкунун болгаш мага-боттук чылымын шинчилеп көргөп.

Космоска ужудушкунун кун

байдалдарында үнүштерин өүлзедин шөп көөр ажилдарын үргүлчүлөп турар. Биологтук объекттер салган установкаларга кызыл-тас болгаш кукуруза үрениннерин өүлзединде элетриг шөлүлү салдарын шинчилеп көөрүн үргүлчүлөп турар. Анатолий Березовой болгаш Валентин Лебедев олар кресс-салат, койнут, капуста бурзуу ышкыш, оторол үнүштерин өүлзедин база шинчилеп турар.

Дуун сентябрь 11-де, космонавтылар телевидениени ийн шүгүмүт чарылаазын дамчытыр боттарынын өт-бүлелерин кезигүүнү-биле чугаалашкан.

Энтер Березовой, Лебедев оларнын калдыкшыл байдалы эки.

Чер чогуунун орбиталыа ажил чедикшинин чоруп турар.

Төргөзөн чуртубуста

Найысылаалдын транспортчуларында МОСКВА. Найысылаалдын транспортчулары чаа дүжүттү тараажи, ногааларын болгаш кат-чымизин сөөртүрүчө эгелеп кирген. Москва хөй чоллаачылары Россия Федерациязынын, Белоруссиянын, Латвиянын колхозтарында болгаш совхозтарында чөдө берген. Олар күш-ажылды бедик бөдүрүшкүдүгү болгаш шалыпты ажилын үлгерини чер-черин механизаторларына көргүзүп, көдээ ажил-инчилерге улут дузаны чедирип турар.

Белеткелди дооскан ОДЕССА. Украин ССР-де азы улут Одессанын «Совхозвинтренин» коллектив аиноград ажаалдазында болгаш кат-чымизин болгазырадып кылырынча белеткелди бүрү дооскан. Дүжүт ажаал алышкынын үезинде чидирини болгазырадып риза кичээнгейн утландырган.

Виноградты савалавайн сөөртүрүп кааба-биле ажиллап, шестерини күчүзүп улагаттырган. Одессанын аиноградчылары бо чылын бүгү дүжүттү чидирип чок ажаал алырынча, ССРЭ-нин Аш-чөм програмказын амыдаралга боттандырарында бүрүн шийтпирлиг. Олар юбилейг чылда 272 муң тонна винограды болгазырадып кылыр сорулгалыг. Ол дээрже — эртек чылдаазын иржкта хөй болур.

62 муң тонна продукциянын бүдүрүп КИШИНОВ. Тарымал тоорукту продукция кылыр болгазырадып кылырын Бендерин саржаг заводунун коллектив Молдавияда бо чылын хамыкты мурнай эгелзеш. Тарымал-тооруктан саржаг болгаш өске-даа продукцияны алырынча белеткелди амыр-түн өске-даа бугуруге коллективтер база хамчылыг дооскан. Олар бо чылын 240 муң чиг-этти амыр болгаш 62 муң тонна продукциянын бүдүрер.

Чигир сөкелазынын дүжүт ажаалдазы эгелзеш СТАВРОПОЛЬ. Крайнын механизаторлары чигир сөкелазынын дүжүтүн ажаал алырынча эгелеп кирген. Ол кылы

тураны ында 45 муң гектар шөлөң ажаал амыр. Милдони тошпадан эвез сөкелазын чигир кылыр заводтарже чүдүрүп чорудар сорулга салдыган. Чигир, сөкелазында дүжүт хөй колхозтарда болгаш совхозтарда эртек чылдаазын бедик болуп турар.

Үлөтүрге ажиллап эгелзеш КИЕВ. Чернобыльскинин атомнук элестростаниязын «Винниц» деп алаккы станция-биле тудуштурган 750 киловольт күчүлүг элестри дамчылаазынын шүгүмү ажиллаага кирген. 300 километр хемчээге ийит чоруткан ол шүгүм республиканын үлөтүр төптери, колхозтарын болгаш совхозтарын элестри энергиязы-биле хандыраын экижиткен.

Шалыпчы тудугда ИЖЕВСК. Урентой — Помары — Ужгород аразында газ дамчылаазынын И. Усенкога удурткаан тудугчулары ажилын темпизин улам бедилеп, хемнерлиг, чалымнарыг, ээминерлиг берге черлерге хоолой тудуун чедикшинин чорудуп турар.

Кама хемнин терен сууну ала-биле газ дамчылар хоолойын тудуунга белеткел ажилдарын мурнак коллектив чедикшинин дооскан.

Планда ажыр 400 муң тонна

КЕМЕРОВО. ССРЭ-нин тургустунганында бээр 60 чылынга алдар болдурган социалист чарыш «Кемеровоуголь» каттыжышкынын коллективтеринде улам калбарган. Чыл эгезинден бээр олар пландан ажыр 300 муң тонна олар чүлүлү ууус ажил-агынынга белет.

Хөмүр-лашты амыр черде кызып алыр органы кааба-биле ажиллаанын, улут разрезтерин чартканын, күчүлүг текниканын шингээткен — куш-ажылчы чедикшинин үнелзени болган. Чуртун төмүлүгү юбилейге алдар кылдыр чыл төмүлүгү чедир ам-боз чүс муң тонна хөмүр-лаштын улус ажил-агынынга бээрин Кемеровонун дагыжылары хүлээминшпаан, улам сорук кичирининин ажиллап турар.

(СЭТА).

РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КУШ - АЖЫЛЧЫ АЛДАР

№ 9 (13) сентябрь 12. 1982 ч.

Богун — Танкистер хуну

ТӨРЭЭН ЧҮРТТҮН КАҢ КАМГАЛАЛЫ

Д. А. ГРИНКЕВИЧ, Кургаг чер шериглеринин кол штавынын начальниги, генерал-полковник

Бүгү уластуун байырамы — Танкистер хуну 60 чылымы СЭКП ТК-нын май (1982 чыл) Илеумунун шийирлеринин болгон СССР-нин тургустунганым 60 чылымы белеткедире соруу кирген ажылчы чоннарым, Армиянын болгон Флоттун дайынчыларынын куш-ажылчы болгон политиктиг кадрлуктукунунун байдалында демдеген турар. Чонун амандарал байдалын улам экижидеринин, чурттуу экономиктиг болгон камгалаа күчтүн быжылаларынын талазы-биле СЭКП-нин XXVI съездинин шийирлерин амандарала боттанын турар.

Коммунист тургузунушунун улау соруугаларын совет улус дайын аймагынын улам куштелип турары бо үеде шийирлерин турар, Төрөн чурттуу аймак чок чоруун хандарын шериг хулаагын Армиянын болгон Флоттун дайынчыларынын терини эки күсдерин неген турар.

Танк шериглеринин хулаа составы, СССР-нин бүгү Ченсектиг Күштерин ышкан, партиянын ленинчи шийирлеринин бүгү детканышкан, совет

уластуун тайбын куш-ажылчынын идегидиг камгалаачызы, делегейге тайбынчы чоннагын болгон талазы-биле негендеи кончук эки билги турар. Ол — танкистерге хоолу болгон.

Совет танк шериглери — Октябрьдин социалист Улау революциянын төлүдүр. Бистин танк шериглеринин В. И. Ленин үндөзгөн тургускан. Куныктыг кылаа отрядтарын 1918 чылда тургузуп эгелзэн. Ада-чурттуу баштайгы танкызын Сорново ааводтун ажылчылары 1920 чылда тургустунган, ону «Хос-талга дөш демсезин эш Ленин» деп алаачыр.

Танк шериглери боттарынын тургустунушун келгеннин баштайгы чылдарында эгелзэн-де Улау Октябрьдин чаалап алышканынын быжыл-биле камгалаа келген. Баштайгы куныктыг машиналар тура халымшыкка кирешкен пролетариаттыг дайынчы күштеринин составына кирген болгон Петроградта болгон Москва Советтерин эрге-чагыргаа дөш демсезге өлкөдө кирешкенер. Ан гвардияларын болгон дайынчы интервенттерин олар ррес-дадим чылда шап-кырып ленинчи шийирлеринин бүгү детканышкан, совет

Ада-чурттуу Улау дайынчынын үзүндө танкистерин эрес-маадырлыг чоруун Төрөн чурт бедни-биле үндөзгөн. Чүс-чүс мун танкистер ордени болгон медальдар-биле шаңнаткан, 200 кизи Алдар орденин эдилекчилери болгон, 1142 кизи Совет Эвилелинин Маадыры атты, а маадырларын маадырлары ол алды йинге ол атты йив улаа тывыскан.

Бистин танкистеринин чооктузундагы төлөнтүг улауу маадырлыг талдык ажылчы-чылери кирген. Конструкторларын, танк тузукчуларын кызымак куш-ажылчынын ачылында бистин чурттуу сукса кыска уенин тургузуулаа танкыларын массалык-биле буурун үндүрер чедип алдыган. Дайын чылдарында үлөтүр 100 муң чыгыш танкыларын болгон боу чоруу артыларын тургузууларын фронтта берген.

Делегей байдалынын дүш-күрүгү чоруу империализмдин болгон оол талаа-чалынын чынышканынтеринге улау еречкелигидиг болурун неген турар. Ичинган Совет Эвилелинин коммунист партиянын, Совет чачан чурттуу камгалаачы күчүн быжылаларын айтырларын хун бүгүн кичээлде тургузуу турар.

Танк шериглери ырак де-вискедире дүргөн марштарын, хундус болгон дүне-даа шаан халдаашканын кыдыр, берге моондактарын эртер, шеригин оскө-даа хевирлери-биле харылаашы-даа, боу-даа дайынчы даалгаларын күсөдип шыдаар. Совет танк шериглеринин дайынчы сүр-күзү чүгө-он эң терини ченек-херекселеринде энес, а ону башкарып турар дайынчы-рында болгон. Күчүдү шериг маадырлар билдиги болгон быжыл холдарда дээрн билдирген.

Танкистеринин амгы салгалыны билг болгон техниктиг белетке талазы-биле быжыл белеткедиг. Олар — бүгү талазы-биле шылаттыган, политиктиг билги шыраар, Төрөн чурттуу дидим камгалаачылар, чалымшыктыг патриоттар болгон интернационалчылар-дыр. Олар социалист Төрөн чурттуу коммунист партияга, боу-он чо-нуга кызыгаар чок берди-генер.

Ада-чурттуу Улау дайынчынын чылдарында Төрөн чурттуу маадырлар-биле камгалаан фронттууларын дайынчы чачылдарын олар салгап ап чоруулар. Төрөн чурттуу бараан болуру болгон ону

Х. Н. ЧҮРГҮЙ-ООЛДУ ШАҢНАЛГА КИРГЕН БИЖИИНДЕН

1944 чыл март 5-те Т-34 деп танкынын механик-башкарычызы биче лейтенант Хомушкү Чүргүй-оол Киев обласынын Рыжана-Кобыляк сүрүгүн чогууга дайынчы камгалаачы чача таварын турган тузукчуларга кай-гамчык арасында болгон маадырлыг чорукту көргөскөн. Биче лейтенант Хомушкү Чүргүй-оолун башкарып чораша танкынын дайынчы камгалаа шүгүмүнө эң дүргөн биле чача таварып кирген, болааш-кыи-биле база танк дугуноун идирибиз-биле дайынчынын от точкаларын болгон дириг күжүн чок кылып уузкакан. Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол танкынын идирибиз-биле дайынчынын танкыга улау 2 үгөр-боозун, 2 пулеметин, 2 минометин болгон 15 солдаттарын чок кылган.

1944 чылдын март 13-те Мурнуу Буг хемин кечкин турда, биче лейтенант Чүргүй-оол боурун танкынын Мурнуу Буг хемин барыш талазы эринче кажар арга-биле кончук дүргөн кечирген, дайынчынын улау атакарын ойтур шаап кырыпкан. 6 км черге дайынчынын чадар шерин истен сүрбүшкан, танкынын идирибиз-биле 25 солдаттарын, 2 хол пулеметин болгон 1 минометти чылча бастырып чок кылган.

Биче лейтенант Х. Н. Чүргүй-оол дайынчы камгалаачынын ханымына немелерин үгөр-боозурун чуура бас-тырган, иччалы-даа танк траншей онгарына дүже берген. Ийи шак дүргүзүлгө Х. Н. Чүргүй-оол танкыже хаалап турган гитлержеринин атакаларын гранаталар-биле, боурун экижажы-биле калы ойтур шаап келген.

Танкынын командири ба-лыганы бээрде, биче лейте-нант Чүргүй-оол танкынын ко-мандалап эгелзэн, оон соода танкында үнө халааш, боу-рун боозу-биле болгон гранаталар-биле танкыны чок кылы-рып орадажып турган дайын-чы.

Кызыл гарнизонун танкистери боттарынын байырамы — Танкистер хуну политиктиг болгон дайынчы белеткедиг бедни чедикши-вер-биле уткаан. СССР-ин тургустунганынан бээр 60 чыл онуга алдар болдурган коммунист чарышка хаара туттунган дайынчы танкистер хунуге тураскаан дайынчы өөредилгени эртерин, адарына болгон дайынчы машинаны чазыг чок башка-рыныга чачыг кичээлдер-ин эртерген. Социалист чарыштыг чоруу турар үзүндө политиктиг болгон дайын-чы белеткедиг бүгү талаа-рында шылаараш, тилекте болгон калып, түс-түс дайынчыларын шаанга «Танкист» деп хана солуга мак-тан бижин турар. Чинээлээр-ге, Танкистер хунуге турас-каан дайынчы өөредилгеге шылаараш, улау лейтенант С. П. Глазков, капитан В. П. Ищенко оларга улаурун саз-быр ескелерге үлгүлөрн көргөскөн.

Түс-түс дайынчыларда танк экипажынын ко-мандири сержант В. И. Радчухов политиктиг база дайынчы өөредилгеге быжыл-гысын, үлгүлөргө кончук-чуру му дөш кыска хуулаагы шөлзөдө, чангап кээр эрге-ин алган. Улау механик-башкарычы «Фрейтор С. Н. Банников» «Шериг абагында шылаараш дөш» деп медаль-бисе шаңнаткан. Механик-башкарычылар «Фрейтор-лар В. Г. Розенко, III. П. Бо-

Кызыл гарнизонунда

БАЙЫРЛАЛДА МАКТАТКАННАР

Бистин чачыс чер чурттууларыныс дайынчы машинанын командири

Бистин чачыс чер чурттууларыныс дайынчы машинанын командири

Танк командири сержант Маскир Шокуну алыш ачылды идирибиз, терге кичээлде дү-же хаалаан. Чечин үнү от ситейин чачаг чылды хоуш-кан арыг агарынын ол хорон дөдүр хандарын кыр тыгышкан.

Арыг агарынын, адым хунуну талалыг экин аар! — деп шүкүдтү аарыг арга-ламышкан, майнап чорут-кан, орунган ырак эвесе агып чыккан сугта, бедни өрү чанатканшаан каанаш, чуна берген.

Суг оон эвесе-тир бе, эш сержант! — деп, шыгакты турмын Рауымбаев айткан.

Чок, чок! Сержант кээр тергитин-не-ди! — дөш, сержант адымга ал агарыг чот-туна берген.

«Тала соккоз туду» кат-тыжымшынга калы ачылган турган эш-өүр Шокуну шер-иге чыгып, чымкал сөзүн сөглөп үнө каан. Маскирнин адамы унуту туду-жу кизи. Туду-жу-нун буныгы мерге-ишине мичанган ол отгул база өөрткен. Маскир алаа ашылган ажылдап турган. Оон соода профтехучилище доозуп алган. «Беларусь» му-ну турган, Архипке келди-ти бөөгө, танк кезеге ки-ришээр күзөлдү ол алеретке. Оон күзөлдү бүткен. «Танкист болгон.

Анык танкысы бүгү-те чү-е чаа, алаа бир-де дугаар та-варын турар болгон. Баш-тайгы адымшынын, танкыны баштай шийирткен, ону баш-картып алаа кайын утту-дур. Өөредилгеге, куш-ажылга мина, чүтүлдүг аны-к кынып ол мөзүгү дайынчы салгалдын удуруткучу-лары эскерип каан. Эзэн каш дайынчы өөредилге соода ону танк командириге то-муйлаш, сержант эргени ты-выскан.

«Бүгүлгө» деп бедниг дөш туду-жу-нун дайынчы-нын сөтүн салгалына утту-дур-бу-биле артар. «Удура-нычы» быжыл камгалаан,

беднигештин оскө талазына чылдыкан. Чер чырымы би-лек, танкистер танк идирибиз-лери-биле кара дөш кылдыр чара тырттырылган каан шөл-дү, дийлашты паскалы каан онуларын көрүп каанар. Рота командири бедниг «Удураанычыны» берсе-биле дидим туду-журун дуга-ган.

— 202, 202 — деп кулакташ-тарга дидинаш келген. Ата-каже кирштеринин медээп ол.

Танкылар кончук дүргөн чо-руу ора-та, «дайынчы» уду-от ачылган, казыры дег, ка-раңнадыл-ла орманар. Мина салымчыларынын артыртып кааны, чан-чаа каскан хор-зуну мурунуга чоруу орган Шокуну эскерип каан.

«Шол миналы!» — деп, ол азвод командириге дидинаш-кан. Туду-жу-нуга сенунда бұруу үнөдиг.

Миналыг шөлдү оярып шепел көрүнүр! — дөш коман-дириг үнү дидинашкан.

Ол-бо оя тырттып, чүтүкдү чораш, «дайынчы» харысы-радыл келген. «Удураанычы» дүжүн бээр уагыра тавар-ышкан.

Туду-жу-нун шөлүгө овар-ымчалык, эрес-дидим бол-гон экипажы билдиги ко-мандалааны дөш мактал алган. Шериг херон калчар эртерин турарынын картот-камында ошун мактал ол бо-ган.

Маскир Шокуну экижа-жында оон чангыс чер чурт-туу Чудум-оол Донган база бар. Ол Талды районун Бай-Хаактан келген. Эр-хейлер!

Төрөн чурттуу камгалаа дөш чүтүлдүг өөренип, дайынчы мергенлиге дайынчы-быжылгы турар чангыс чер чурттууларына оларын эш-өүр, ха-дуумады, ада-пеш өө-рүр, чоргарашыр.

Ю. САВОСТИН, шериг журналист.

Приварпачеи Кызыл Туктук шериг округу. Самара-Ульяновск Бердеч Железопуу сугагыт мотодыгы дивизиянын танкистери боурун байырамын дайынчы болгон политиктиг белеткег терини эки педикшилерин уткаан. Дайынчыларга хуну бур кичээлдерге, тре-нажерларга техника башкарычынын мергежлийн бедилди, боурун чангыс ползуулар-фронттууларын алдарыг дайынчы чачылдарын уламтылап турарлар.

СССР-ин тургустунганын 60 чыл онуга төлөнтү ужуражыр дөш коммунист чарышты кезектиг дайын-чылар калбартык.

ЧУРУКТА: мергежялгедерин терини эки күсөткен танкынын механик-башкарычымы. Ярославль хоорайга тикен чолаачылап турган А. Карлышев.

СЭТА-нын фотохроникасы.

ИЙИ ДАКНЫР КЫЗЫЛ ТУКТУГ БАЛТИЙ ФЛОДУ. Шериг херээни мастери үн-дү ралынын капитаны А. Югов командалаан ракетчи-тер неээлиг суг адагыга чо-рууу хемезини экижажы ССР-ин тургустунганын 60 чыл онуга алдарыктык коммунист чарышты улау чедикшигидиг болгон.

Чокта чаа ол хеме ыраакы ажылдыг үзүндө дайынчы белеткедиг кичээлди эртер-ген, алаа немелде команда алыр аргалыг болгон. И. Квал-раттан «дайынчы» туу-жуга ракеталар сөгүт бөөри кораблдын командири хулаа-ген. Ракетаны алың үндү-ринге белеткен тура, шериг херээни мастери мичман А. Боршеникога удуруткан далай-жылар кыска хуулаада даа-галын терини эки күсөткен.

Ракета дайылдар хеме ам дайынчы курска беден. Штур-ман шериг херээниг мастери капитан-лейтенант В. Жава-ронов кораблдын чогуур ту-рушка эжелген.

Терини ден мактадып ту-гар суг адаанын хемезини экижажы берге болгон парым даалганы чогуур үзүндө ко-чук эки күсөткен, терини деп адымга төлөнтү болгон.

М. ПОПОВ, үшкү рангынын капитаны.

ОРТААКЫ АЗИЯНЫН КЫ-ЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОК-РУГУ. «Удураанычыны» камгалаачынын төүндө биче хемезинин соруулаа дидин тыппаш, уузкаан он кызыл даалга Иги классыг шериг ужудукчу майор С. Сивен командалаан эскандарыга онаашкан.

Сорула күсөдүр ужурун районун девиэжирине чал-ны-дидинаш чач эгелзэн.

Армиянын болгон Флоттун дайынчы өөредилгезинден

Саарын турган чүе-биле дө-мөй, чаче дайынчыларга ша-ныктан, бүгү-де чүеи сал-гып турун берген. Агар-бой-дустун амыда берге үзүндө экижажы билдиги башка-рылыгында кой-де чүе ка-мааржыр. Дайынчы даалга-нын терини эки күсөдөш-тин түшүндө дайынчы бу-гүдөш эң бедни балды алган.

В. КОЗИН, майор.

ПРИВАЛТИКАНЫН КЫ-ЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОК-РУГУ. «Удулдуг» эш Силерге, коммунист чарышты ты-лошчын, дайынчы алдар-ын чедерине похоталар эр-гени тывыскап. Мындуг ту-раскалыг тынымагы ба-

йырыг байдалга гвардей-лер улау лейтенантлар С. Белов, В. Сергеев, А. Ильян, паравири В. Шултев, еф-рейтор А. Суцов болгон он-даа өскө авиаторларга тывыс-кан.

Фронттууларын салгалы-лары Каунаска, Советские, Чериховские болгон Ада-чурттуу дайынчыны чылда-рында немед-фашист эже-лекчилерин агарлап бомба-лай турганы он-даа өскө хо-орай, суурларга чорашаар. Олар дайын хоочулары-биле ужуражылалары кирин, мууражыр көрүнөр. Ноход-тун иривилчилер кезекте эш келген, өөрүгө кирген, болгонун чугаан, сөзүн бе-

седаларын кыдып, фото-чур-туну киргөскөн.

Т. ЛАМБАЕВ, прапорщик.

ПРИКАРПАТИЕНЫН КЫ-ЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОК-РУГУ. Гвардиянын улау лейте-нантылар В. Перегудов биле В. Гушин олар башкарган са-моеттуу экипажы даалга ал-ган: «Удураанычыны» да-ларда талып кызымак тын-кан, чүрүнка тырттылар.

Туман бүргөн бедни датлар шериг ужуду-чуларга шап-тык болзажык, радиотехник-тиг херексес ажылавайып, штурман гвардиянын улау лейтенанты В. Гушин «Удураанычыны» талкы-ларын эскерип каан. Гвардия-нын улау лейтенанты В. Перегудов самолөттү чогуур беднике чедир чавыдадып ба-дыра келген. «Удураанычы-ны» саарылдыр алып турган отугун аразы биле кажар ужу-дун турган, агар халымчы-чылар колонияны чурукка тырттылар алган.

Е. СКЛЯРЕНКО, майор.

(«Красная звезда» созу-дан).

«...Ча, Лейсей, сен ам мээл мойнума сагымзым эвес-ле болгай сен. Кичи-дер арамзын өзүл дору-гу аа!»

А. М. ГОРЬКИН.
I. ЧАЛЫЫ ЧЫЛДАР

Ийет!— дигеш, төгөрлү ширөө артында дужааштыр олутуран мөчкө тонтут, саргы-амаар карактары-биле эви-лек көргөш, сөгөл саады сар-байтыр хуатмүрөөш, Кыргыс жер чугаадын эгеледи эвесе.

Бир-төс салер мени со-нуурган келген болганында, те харым, чугаалайын. Күш уулагы, кичи уктут. Алды чүс ажыг баш чылгытты Герасим Васильевич азы Кара-Сон Ма-тылал дээр кулаамын, бай орустун холенин—чыгычмы, ачты, сөөлүгөрдөр, намчы, кызыл партияны чүдүлгө-сү-түлгөлдү, ажалган — догу-реш-лаштыраш, сөрт-бүрт ла-жыгыт Кыргыс Сууду! деп ашак-биле укт, хой алы-талу джөш, оти-кеске дүшкү дег, кожу-белгилер сугары Тү-түп Дарыяга дээр холдаскан ажык кадайым ортун оглу мен.

Чемейеини догуш-ши-рини-даа бол, атамдын кай-гамчыт эолдур-дугу-дугу-биле дөшүл бар чоран малды уруу-таш, хой төрөлгөнчү эки-кө-рүн, чөдө сөөртүгөн арам-чыны урук кичи-биле кара-чын арамдына иле тыртып алырын, дүшүн хонган, тогу-тогу-дугу, аштыг сир-кара ма-ды-биле келген, ужуш үгө-лөш чорда, кычымы баа-биле дөшүлгөш мал дарын кай-гал, магадла-даа хаммас чо-раа мен. Бодумга салгал бо-

«Шынык» конкурзунга

ХООЧУННУН СӨЗҮ

СССР-ниң 60 чылынга тураскалган эң эки өтөрк, расизм, фельетон, репортаж болган чугаа айткыч көдүргөн база публицистика чүдүлгө, эң эки фото бо-лаш чурал чурк джөш, «Шынык» конкурзу уам-чылаа турар болгай, эрчим номчулчулар. Чыл төнү-зүгө чедир ам каш-ла ай артак. Ынанган алаа идонкелтиг кижирине авторларын база катан ча-лан тур.

луп чедир келген ачамын ол уран аргам-биле тырттырмаан өдүркти кымчы азы уруу-биле домая шаап алмыр ме-ноо алаа чүс турган.

Кара-Сон Мачылай биле ачам, ил биле бөрү ышкан, хымыр-кылчан-даа болза, ашак:

Өкө-ле — Туран черинейден Өкөсү үгөн хуви-каалды, Өкө-ле күзөн араттарын Өкөсү болган оруе чоңуу.

Кара-Ынтыл черинейден Хайын үгөн хуви-каалды. Калды күзөн араттарын Хаа болган оруе чоңуу— деп ыргалаар-даа чоран, Бичи ашакда, ол бодун ко-бо тугуш, ак орустар-биле сүрүшөмө-даа, кызыл пар-тияны Адыг-Түштү Чүдүмүн аравысче сүт акпас эки, хой-бачымы мени— дээр. Кызыл Шеригте, Абаканын демир-орук асынга чедер, аалтар чедириниң келгиле «Фро-дуга чорду!»— деп көрөгө-лөш турган. «Боттарылар азы-рантык төрөнгөр, алыска-тыска, тыртын база чорба-нар, кижилден алырынны ор-

тил, 1934 чылда болган ТАР-ныч улусту-сес дугаар Улу-хуралына аралаш аныктар-ныч мурунда төлө болуп олуршканын утпас мен. Оа үдө мени хуаэдип тур-ган кижилерден боттары безин мөддү-калды помчуур, би-жир, ашаклашкан башка-ларым — Дөңшүтей, Комбу-Байыр Түлүштерин, кады та-раа спонат багалар турган эжим, чоорту машина, тап-чолочамы, эки турачы ла-ймыч четкен Сат Кызыл-Тасты, мр-шоорга кырып, эрес-кайгал дүртү бер-ген чүсө ыргы!— деп сонур-галым. Кичи ашактыр ху-лүмүрөөш:

— Оа шаг-биле алырга, шыкбай ору дешишгелди, арай эрттир хуви-каалчаан эш-тир ийиң—дээр. дараа-зында чүдүлгө чугаалады. Чүдү болганын дээр болза, кү-жүр Бакмадай мичан Тар-лагын Доора-Тей кырынга кымыл-булун тургузар деп шиттирткен кижидир.

— Чүте ылан-ла тей кы-рынга тудар чүсө?— деп, ашактар айттырарга:

— Ычанамы канчаар, кы-ма-булун дээр кетээрде, ол чөгөт бугу-ле дөрт чүктен

коку, эң-не бедик чере ту-рар, а оң иштин-даштын ба-а-ла Кызыл тул, долулар-биле дөшүр ужуруу—ден, ол утадыр турган. Ашактар оон-моон.

— Төрен-не бодал-дыр! — Баш-даа бар-ла-дыр! — дигиш, кыжырып, каттыржыр, а аныктар ортузунга мын-дык кокаммын неңтерөөн чүсө-дир:

Кырган, чалмы кетээрдеир Кымыл-тулут Доора-Тейин, Кымыл-булун тургузар дээр Кымыл чалкыт

Бакмадайым...

Катымны шөгөл алган:

— Кыма-булун-биле чүү болган ычан, ирей?—дидим.

— Бүткен-не болгай. Чүгө бедик тей кырынга эрес, оң баарында, орту чөге туткан чүсө. Ам оон оруу-дүвү-даа. Маады Бакмадайын боду-даа чок. Ычалаа-даа Өкө, Тарла-дай, чөсө мичан, кожуу ка-нызында, эвөөш эрес эртем-суюлду, алдар-сугагыт ки-жилер өзүл үгөн, ам районну арта-ла тараал-халдыла, ордонниң Бин-Хон джир-дир. Анаа төртүгөн мен. Кайгал Бакмадайын оңу тей барба-лы ол-дур ийиң!— дээр. Кы-ргыс чини-адак тура талаал аш-чөм, алы-саа эки-көс сал-гал, долулушуну ургучу-дөр-биле эштерир олургу. «Ийет!»— деп алам.

(Уланчылы).
С. МОЛДУРГА.

М А Н Н А А Р Ы — КАДЫКШЫЛДЫ БЫЖЫГЛААРЫ

Чадат чарыштык бугу-эви-лек хувида Талланын парус спортуун төвүнү чамында «Старт» клубун кижигинери «1+2» демлек-биле манай үнер. Оон ужуру мындыг. Бү-дүрүдө казы ажаллаа тур-гаштары-биле сентябрь 12-де чадат чарышкы кижигинери киржир дээр ол.

Чадат чарышкы казы-шыл быжыгыларын чүс ажыг ынактыр «Старт» кат-тыртыр турар. Олар кол-дуула-ла школарын, сту-денттер, кижигинери, башка-лар, эртемденер. Өт-бүлгө-рин кижигинери-биле олар-нын бир кезин-биле казы ма-нажы туралар. Манайлар-га тускай беткели чок тур-ган кижилер ам бо хүнүрө-көш-кеш километр дистанция-нын үлгү белгезишкн чокка эртер болу бергенер.

Пирот хемини чурумалыг

эриктенин кадым дөрт ажыг километр дистанцияга «Старт» клубун кижигинери сен-тябрь 12-де чадат чарыш-ка киржир. Херек демдектер, киржир. Оон ужуру мындыг. Бү-дүрүдө казы ажаллаа тур-гаштары-биле сентябрь 12-де чадат чарышкы кижигинери киржир дээр ол.

Чадат чарышкы казы-шыл быжыгыларын чүс ажыг ынактыр «Старт» кат-тыртыр турар. Олар кол-дуула-ла школарын, сту-денттер, кижигинери, башка-лар, эртемденер. Өт-бүлгө-рин кижигинери-биле олар-нын бир кезин-биле казы ма-нажы туралар. Манайлар-га тускай беткели чок тур-ган кижилер ам бо хүнүрө-көш-кеш километр дистанция-нын үлгү белгезишкн чокка эртер болу бергенер.

Пирот хемини чурумалыг

халдерин долгандыр чадат чарыш маргаллаалары чоругу-ру кичилең. «Старт» клубу-ларын чини «Старт» манай-чирлерин алган. Чадат чарыш эртериниң ортомно-төттөри белеткел ажалды дооскан. Чадат чарыш бугу-эви-лек эртер.

Тартуста күрүне универси-теди удуас 350 халдар. Оа байырлаага белеткел, «Юб-«Чилин чарыш» маргалла-ларын чини «Старт» манай-чирлерин алган. Чадат чарыш эртериниң ортомно-төттөри белеткел ажалды дооскан. Чадат чарыш бугу-эви-лек эртер.

Пирот хемини чурумалыг

КЫРГАН-АВА ЧОРГААРАЛЫ

Бесте «кырганаар кая-даа хуаэдугу» джыгыт кырган-ава-лар баш шина-ла бу-ла кижигинери. Оларын кырган кызын Совет күрү-нениң левия дулаамчымы магалдыла. Амдалырымны бугу дүрүгүндө кылып бугу-реш ажал-жаа хилс барба-ан ол мичакыла. Хей ажи-төдү азырап өстүргөре база магалыг. Уруг-дарыг азыра-рынга ачы-дузаны күрүне че-дирип турар. Силанмаа Дол-бакеана Самбуу шак ымыл-ларын бирээни, бугуныг кы-рган-ава. Ол — Маадыр-не.

Өскөн-төзөн чери — Уаг-Хемини Чалты, Жланон аттыг совхозка барык үжөн чыл чы-гам хой маллап келген. Ни-нтин мал-маганын кадарып хайгааравышкан, өт-бүлгө-рини ишти-биле казы хей уруг-ла-рыш-даа кижигинери до-лу-руктурган. Пенсалаа-даа, мал арамдыг чорун ичиниян ажи-төзөтө. Уаг-хуурун шина-ла шаа-биле кижигинери ишти келгени ам сактып чу-гаалап олар. Харин азынын ишти чок болгон соонда, кол-дуула-ла сөөлүгү чеди чылда Чодураа суурдаа турмушун чүрттүл берген.

Назы-хары алдан ажа-даа берекөк, омак-сөтөк чалым, кезезде улус хелеткен, кат-тыркан чорур, сиреш мага-боттут, хуңге долукаан чуга-жак кара арнын херөөжөн кижигинери чоктоа ужурашкан. Калдыкынын азы-биле эмиени чоран чүсө. Чи-чен-мерген сөстөр билер, чы-чен-мерген, чөсө солун кижигинери. Кезезде уруг-дарыг арамдыг чорур болган, оон-

баштака чачыккан, бирээни-де чугаалаа болуу ымыг ки-жи. Бо уаада ол боза-ла бо-дунча бир кызы, күдээни, уруучу олгу — эи хеймери би-чии Саянчыгаш мичан кады даштын чораннар. Өөрөн-ген чачылы-биле хол курут чөсө олурбас, аш-чөмни бе-леткөө, бирээни-де кырган олурар. Бичи кижигинери кырган-ава-ла амак, оон чарылбас. Олу боза-ла олу чалтаар, ойнадыр, хилелер, хайгаараар.

Ол-ла ычан чугаа кадымда кырганын ажи-талуун уруг-ларын дугайыг сонургаан мен. Олар чеже дээр силер! Шина-ла ас-кежигинери ала, кырган-ава боду. Ол оолу, кымы азырап өстүргөн. Бо хүнүрө олар шунту ажи-дал, чүрттап, өөрөнни өө-рөнн чоруттар. Олар шунту-ла азынын ас-кежи, өө-рүшкү болу берген.

Уаг олгу Бозат-оол Нан-зат «Улуг-Хан» совхозта мак-тадыг малчынын бирээни. Ол өт-бүлө 12 уругтуг. База бир олгу Силанмаа Дол-бакеана ол-ла Чодураа салбыры-да тракторист. Хову-шөлдө-рини мржажы хамнаарак-би-де кыргараалаа тракторун үн алыштырып, чылды казы-лаа уелеринде нинтин ажи-ке-рээ дээр боттан болган. Бо өт-бүлө дөрт бичи кижигинери олар. «Күн-ажылыг хостугу» совхозун Чодураа салбырыда Силанмаа Дол-бакеанын ас-ке-жаа уругла-ры ажиллап, чүрттап чоруттар. Оларын бирээни Казак-оол — толгачы, олар беш уругтуг. Ол-ла суурдаа сазыг-

жи Елена Ажи база-ла бо Маадыр-ненин уругу. Боду үш уругтуг. Намажай Тамара Ийн-Талаа ас-ке-жаа ажи-дал турар. База бар уруу Баалары Мария—потаа, оон бичи кызы кырган-ава-ныг бо-ла чөсө бээр. Ак-Тал суур-да башкы Лидия Осуама, би-блиотекер Ирина Кыргыс оларын уруглар амдалы-дан текеттери болуп, өзүл оларар.

Ас-кежигинери кырган-ава-нын ийи хеймер кыстары — Ано-та биле Тагыла. Баштайгызы казыг техникумда өөрөнни турар. хеймер бо чылын ааа школа дооскан. Олар азы-биле казы чүрттап, ылангыя кайгы үдө оон оморд ажи-лыгта, хазан ажаарыг ду-ла-лажылар. Суурга хей чыл-дырда чүрттап чорбала-лаа болза, картофель, согуна ыш-каш погаларын өстүрүп, ха-ванны база азырап турар бол-ду. Хире чөргөз-биле дулаала ажил-ажи-лыг болбаска чөсө таарымча чок дээрин Дол-бакеана шина-ла сеткилы-биле чугаалап орду.

Оп уругларын ажи-талуу ам безин үжөн кижигинери чөсө кырган-ава-биле казы чугаалажы, сөсө олоруусу. Олар ам-даа неме-рүл чөсө болбайт ала. Мага-жы чөсө үдө чүрттап, ажи-талуун, оларын уругларын ас-кежигинери тургалга-нын көрүп, Маадыр-не, Си-ланмаа Долбакеана Самбуу алаа чоргааралын чорур.

Б. ДИРИН.

Петропавловск-Камчатскин, дына хей чүрттапчылары даштын хунир чараш агаар-бодуштуг чөсөргө эртин-ти туралар. Арга-арыгме, плаж база далай кымынны сел-гүүстөшкнине баара ырадыр чорургу албан эвес. Дыш тамырыг эң элтиг чөс—Никольск бедигезинде чаптыг кан чурумалдыг парк бо-ла болгай.

И. ВАНШЕИНИН ФОТОЗУ.
СЭТА-НЫЧ ФОТОХИКАЗЫ.

ЭЖИНИН БАЖЫНДА...

Сөөлүгү кичээл тонген соон-да ур-даа болбаанда ден чаа-ла өөрөнчкелер дөлу турган кластар шинөөн алганар. Аш-такчы угай сугаг демир-хуушарын кодурун алган, ынаар ужуна бир класче даш-ла чок башы кире берген. Чалаткан ала-нелер джыгыт, гыстан кылаштакшы изон, каяа хурадалаары бот-бот-тарында айткыч, кордору-да солгалар дүштарында че-дирин тургулап алган, арамды-да аш-саады чугаалажып турганар.

— Нини аде-не хурамы чү-бе ыргы бе?—ден, чолочы Сандык айттырар.

— Клас хурамы турган боор ийи. Оң башка келген улус моон хей турар болгай аан—ден, херөөжөн үн харыч-лаан.

— Клас-даа хурамы эвес джир чорду. Чурум сайгал-газы багай, өөрөдлөгөш кош-кан уругларын ала-нелерин чалаап алган, олар-биле бөсөла чорудурун Иван Дажмевич коңуу күзөн кижигинери. Ычанган силерин бөсүн бээр чалаан чылдаганымыс бо. Ам даргага сөстөн бөсүн чөп-шөпөр көрүр.

Амачын комитетиниң дар-газы, кижигинери чүсө ыш-кан, ол-бо таалаары шымын-рандылар көргөн. Оон порте-фели мурунуга бедидир салган эгелен.

— Анык салгалды кижиги-дери дөрге бугу-никтиниң херөө болгай, эштер. Мааа ала-нелер, школа, хей-инини дөш шунту киржир алаар. Ычанган бөсүн мөп селге-ге келген херөөм бо дээрин билип олур боор силер. Иван Дажмевич номардап болган солуннарда дүжүрүн

(Шоодуглуг чечен чугаа)

ге-дужаал алган Иван Чүд-дү-оол бо кирпн келгенер. Башкы сөдүгүнү кырып Иван Дажмевич бодуну уугу кара портефели салган, оолу-пук иштин оожум үжөн, там-дык сазыларын ужулаш, чүгүрт көргүдөш, эимелей каап эгелдөө. Өөрөдлөгөш эргелекчиги чалаткан ала-нелер шунтуу келген бе дөргөн ончалай көргөш, чугаа-лаан:

— Чурум-сайгалгазы берге болган өөрөдлөгөш кошкан уругларын ала-нелерин ча-лан алган, олар-биле бөсөла чорудурун Иван Дажмевич коңуу күзөн кижигинери. Ычанган силерин бөсүн бээр чалаан чылдаганымыс бо. Ам даргага сөстөн бөсүн чөп-шөпөр көрүр.

Амачын комитетиниң дар-газы, кижигинери чүсө ыш-кан, ол-бо таалаары шымын-рандылар көргөн. Оон порте-фели мурунуга бедидир салган эгелен.

— Анык салгалды кижиги-дери дөрге бугу-никтиниң херөө болгай, эштер. Мааа ала-нелер, школа, хей-инини дөш шунту киржир алаар. Ычанган бөсүн мөп селге-ге келген херөөм бо дээрин билип олур боор силер.

Иван Дажмевич номардап болган солуннарда дүжүрүн

да шунт өрт үдүдүрү кат чаксан-дыр. Башкымын көрүп кааш, соруп турган таакы-мын чакырып чөп тыппай, портефелине сун кааш, дүш-те-даа чок дашкаар манай чоруп барган. Уадааналда, са-лын каап портефелин иш-тинден ыш бугурутканын келген дээр-дир. — Харин-даа класка турган уругтар эскер-ин кааш, дораан өжүрүп каа-ны чалаан болган.

Ону дынашам, улустар «өр-пөз дайдам», «харын-даа ба-рыктыг болган-дыр» джиги, ылды-мында шимээрөгө берген.

— Бодум база силер ышкан ада кича мей—ден, Иван Дажмевич уламчылаан. — Мен бодум-даа, калдым-даа уруг-лар кижигинериңизин дуга-йында чалгыс эвес келди, бе-седа кылым бозур би. Бөсүн бо чылган ала-нелерин уругларын салгалта-чүрү-мүнда болган өөрөдлөгөш эвес эвес четтестер бар дээр-дин кымы-даа чалгыс эвес. Бистин соругагыч чүс дөрге ол четтестерин нини күш-биле эмелгелки турган, оң кымыл боор, эштер. Мааа калдым-калды аргаларын ажиллап болурун база дүжү-жүн чугаалажы алымынар. Бистин суурда эки салгалта-чүрүмүг ала-нелер хей бол-

гай. Мен бодарымга, ынды өт-бүлгө-рө силерге дулаалаа бозаа эң боор. Бодум хуум-да мичыг салалым бар: Олаң-оолдун огуан эс кижигинери, оон өөрөдлөгөш эки-келгилери мен боор кир-жигин. Мөөн огуам Шобан-дан үдөгөрдөн алган.

— Оа-даа коңуу шын са-на-дыр!—дээр үнлер оон-моон үнүп турган.

Иван Дажмевичиниң армы-да хуламурут кулактарыг че-дир чалтыла берген. Оа ба-за улап чугаалаар дөш шим-чир чилдер соруга-биле ол таламы, дөшүн өрт көдүрү чорда, эжиги калыгы ажи-ла шапалка ышкан калбас дөш соонда амычын монитет даргазын кадайы Шиват бо кире халым келген:

— Иван, дүргөн чанаалы, Шобанымс кылын халаг экирпн келеш, улут өртү-чүвүстү буза шаан каалы. Ам куняда аш-саады чы-лаа бөсө берсе!— дээр, ашаан чедип алган, арам берген.

Олурган улау мыт чок та-ран эгелен, Олаң-оол:

— Иван Дажмевичте дүр-гөн дүзө чедирбес болза хо-жук-тур—дээр, улугу мөчө-мөчө, күштүг экирпн-биле чалады иткелешкан, да-лаштыг чүткүп үнүп чыткан.

В. МОНГУШ.

АМЫДЫРАЛЫМ-БИЛЕ ТУДУШ

Мен школа чылдарымда уругларын спорт школазы-га база өөрөнип турган мен. Чик атлетиканы хевирле-ринге, ылангы чок дистан-циялар манайларыг, хол бө-бүн ойнаарыга коңуу со-нуургалды мен. Школар «рында чик атлетика тала-зы-биле маргаллааларга шко-ларын алаа манайлар мар-галлааларга ургучу киржип келдим.

Школым 3 чыл мурундаа дооскан, ам Кызыл пед-аго-гика институтун филоло-гия факультетини үшү куру-студент.

зунда өөрөнип турар мен. Институтту спортчу сек-цияларында киржип турар мен, Бистин волейбол коман-дасы өскө өөрөдлөгөш чөсө спортчу ужуражыгаларга багай эвес тургалды мен. Школар «рында чик атлетика тала-зы-биле маргаллааларга шко-ларын алаа манайлар мар-галлааларга ургучу киржип келдим.

Школым 3 чыл мурундаа дооскан, ам Кызыл пед-аго-гика институтун филоло-гия факультетини үшү куру-студент.

ӨӨРӨНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Тыва АССР-ниң Кадик кам-галы министрствозу Алтай-гай болган Красноярскийн медицина институтун ажил-лаа болгон салбырларыга өө-рөнүп ирээдлөгөш амыл оолар, ынаарыг чалап турар. Белет-кел салбырларыга дооскан ортук артемни болган со-ноотарын, туугуларын му-рамын ажилчыларын, СССР-нин Ченсертг Күштериниң урууларын халашкан ки-жилерин, а ол ышкан эми-елдер санитарларын хуаэд-дыр. Белеткел салбырыга кирер амыл ажилчыларын практиктиг ажилчыны ста-жы бир чыл болуу ужуруг (ө-өрөдлөгөш үзүндө ажилы ста-жа кирбес). Санитарларын ажилчынын стажы ийи чыл. Сөөлү чылдын ажилчынын стажы үзүлбөс болуу.

Белеткел салбырыне чору-лар кижилер дараазында до-кументалдыг болуу:

1. Ректорун алынга билди-риниши (донтанат хевир-лал бланкыга).

2. Ортук артем дугайында документ (бодун).

3. Үш кижини (бүдүрүлгө-риниң улугу-чу, мест-тиниң секретари) ат салган характеристика.

4. Кадимини байдалын

дугайында терапевтич, хи-рургия, невропатологун, дор-эмичин, флюорография болган рентген мичалгы-ны дугайында тускай блан-кыга билип, ат салгал 286-гы шимылга. Медицина инсти-тутунда өөрөнип болурун дугайында кол эчкени чөп-шөргө баа ол шимылгага турар ужуруг.

5. 3x4 хемээдлөг, бөрт чоң тырттырган 6 фото-чүрүк.

6. Өөрөдлөгөш чоруткан бижиги тускай бланкыга долулар болган бүдүрүлгө чөсөниң улугу-чуу ат салгал, төгө-рик таманыг кагар.

7. Күш-ажыл дөштөргөн ко-гоалын чүгө бүдүрүлгө чөсөниң улугу-чуу шим-ылган, сүдлөгөш таманыг кагар, паспорт, шөрт би-ледик кижигиниң шимылга-ны, номонол болган проф-экил беттерин бөсөлаа кымынны үзүндө докумен-тер дугаара, боду көргүсө. Документтерини Кадик мангалат министрствозуга 1982 чылдын октябрь 25-ки чедир хулаап алыр.

АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Ленин кудумчуу № 10 ба-жы, кадрлар кижилер.

Чамыг № 1882.

СЕНТЯБРЬ 13-ТЕ БИРТИ ПРОГРАММА КЫЗЫЛАДАН

18.00 — Уругларга фильм. «Гимнция адыганын». 18.25 — «Бисте аалдан келген». Бугу-эви-лек А. М. Горький аттыг литература институтун студенттерин-биле ужурашканын. 19.05 — «Хуаэд-чаа мөзгөлдөр». Информаци-онна. 19.15 — Телемөдө. 19.30 — «Ийн үс-шү — чалгыт салым-чол». Телефильм. 19.50 — «Ала лев». Информаци-онна. 20.05 — «Күз-тура болган амыллар». Лам-чымыла. 21.10 — 22.40 — «Шоога чөс эки». Уран-чөс фильм.

Редатор В. С. ШАРВАН.

КИНО